

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Vanderghotelaan 13 (Ieper, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020K220
November 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Aaron Willaert

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.3	Werkwijze en strategie.....	10
1.3.1	Methode.....	10
1.3.2	Fysisch geografische situatie	10
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	10
1.3.4	Archeologische indicatoren.....	10
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	11
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	12
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	12
1.3.6.2	Geplande werken.....	13
1.4	Assessmentrapport.....	15
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	15
1.4.1.1	Landschappelijke situering	16
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	19
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie.....	20
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	21
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	22
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden.....	22
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	26
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	32
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	39
1.5	Synthese.....	43
2	Bibliografie.....	44

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).	8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	12
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	16
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	17
Figuur 9: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).	18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).	23
Figuur 14: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium (Termote, 1990, fig.2).	26
Figuur 15: Ieper tijdens de 11e en 12e eeuw (MUS, 1998, fig. 2). Het plangebied situeert zich ten noorden van deze uitsnede, allicht ten oosten van de oorspronkelijke stroombedding van de Ieperlee.	27
Figuur 16: Ieper in de 13e eeuw (MUS, 2010, 41).	29
Figuur 17: De stadsontwikkeling van Ieper in de 11de-13de eeuw (DEWILDE 2015, 6). Legende: 1. Ieperlee; 2. Vallei van de Ieperlee, aangeplempt in 13A; 3. Sint-Maartensmotte en neerhof, 11B; 4. Omwalling van de Sint-Martinus en Sint-Pietersparochie (11de-12de eeuw). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern.	30
Figuur 18: Ieper en buitenwijken tijdens de 13e eeuw (MUS, 1998, figuur 4).	31
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Bron: Stadsarchief Ieper).	32

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).	33
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684 (Bron: Stadsarchief Ieper).	34
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1689 (Bron: Stadsarchief Ieper).	34
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	35
Figuur 24: Type dwarsprofiel van een Vauban – versterking (©Henry Hide 2014).	35
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op een plan van de toestand van 1830 (Bron: Stadsarchief Ieper).	36
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	37
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, maart 1918 (Bron: Memory Maps 20-28NW-6-200318).	38
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	39
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	40
Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).	41
Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	42

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek..... 7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens. 15

1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Ieper
	Deelgemeente	/
	Postcode	8900
	Adres	Vanderghotelaan 13 8900 Ieper
	Toponiem	Vanderghotelaan 13
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 45105 Y _{min} = 172768 X _{max} = 45167 Y _{max} = 172811
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Ieper, Afdeling 3, Sectie E, nr. 323t Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 788 m², de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 174 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Ieper Vanderghotelaan 13 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

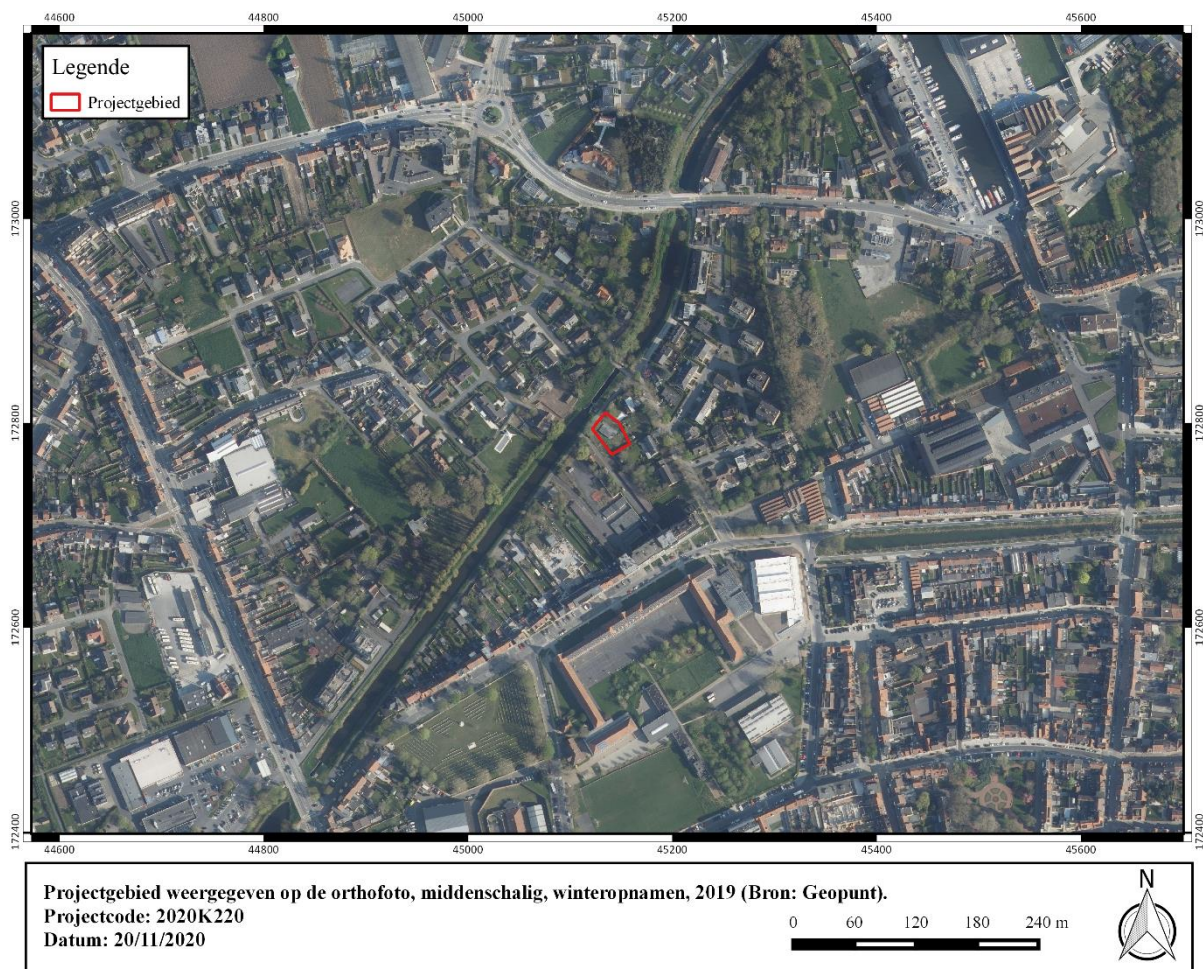
² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Ieper, in de provincie West-Vlaanderen. Het terrein grenst ten noorden aan het Sluispad dat parallel loopt met het kanaal Ieper-Komen. De oostzijde grenst aan bebouwing gelegen langsheen de Vanderghotelaan. De stadskern van Ieper (Grote Markt) situeert zich ca. 600 meter ten zuidoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

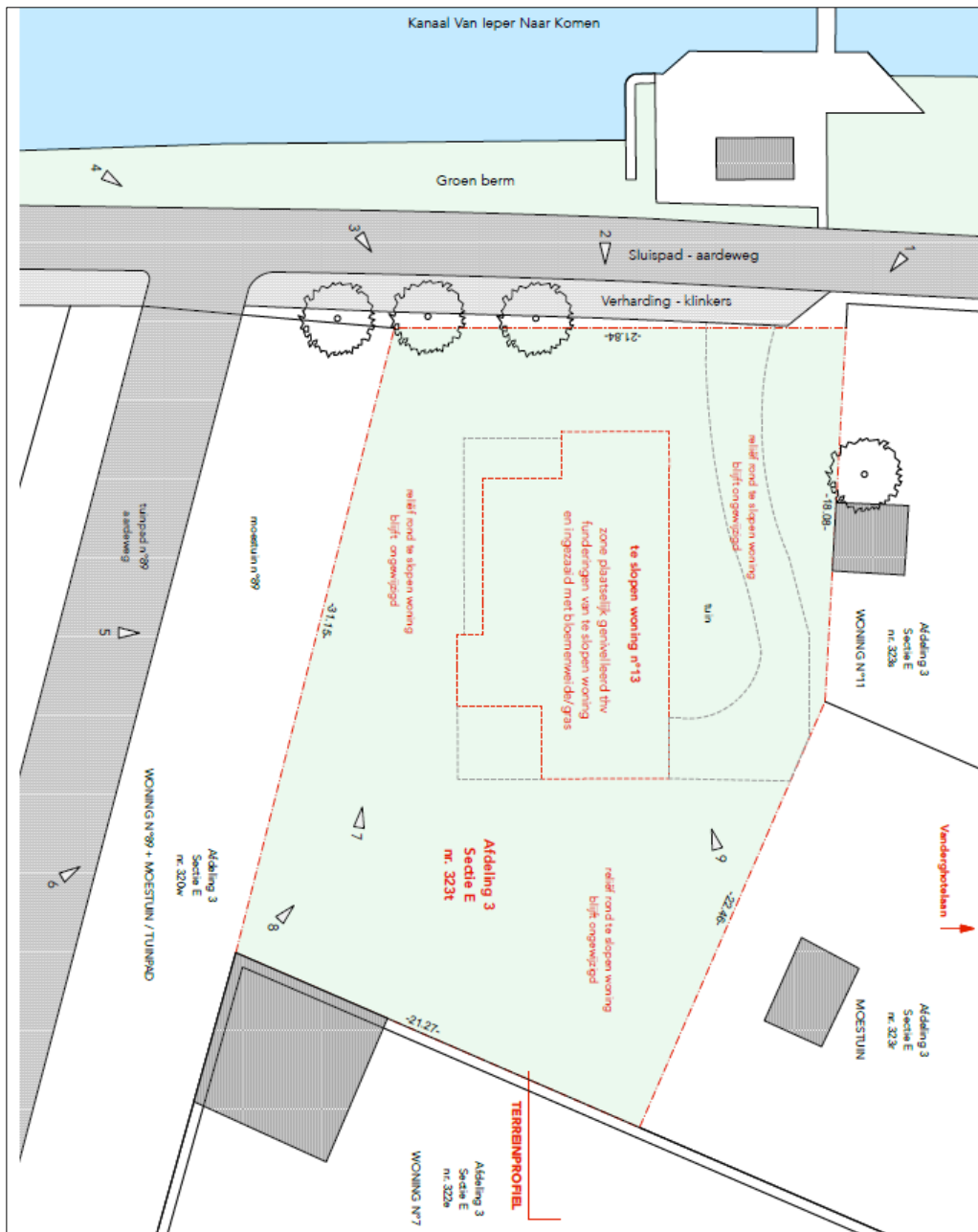
De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 788 m². Op heden is ca. 174 m² van het terrein bebouwd. Het betreft een woning die niet onderkelderd is. Het omliggende terrein bestaat uit gras.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

Deze archeologienota wordt opgemaakt omwille van vergunningsaanvraag voor de sloop van het gebouw binnen de projectgrenzen. Het volledige gebouw (ca. 174 m²) wordt afgebroken met inbegrip van de bestaande vloerplaat en funderingen. De funderingszone zal genivelleerd worden, het reliëf rond de woning blijft ongewijzigd. Het grondvlak van het te slopen gebouw zal met bloemen/gras ingezaaid worden.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 3
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	17.7 – 18.5 m TAW
Hydrografie	IJzerbekken, deelbekken Ieper-Ambacht.

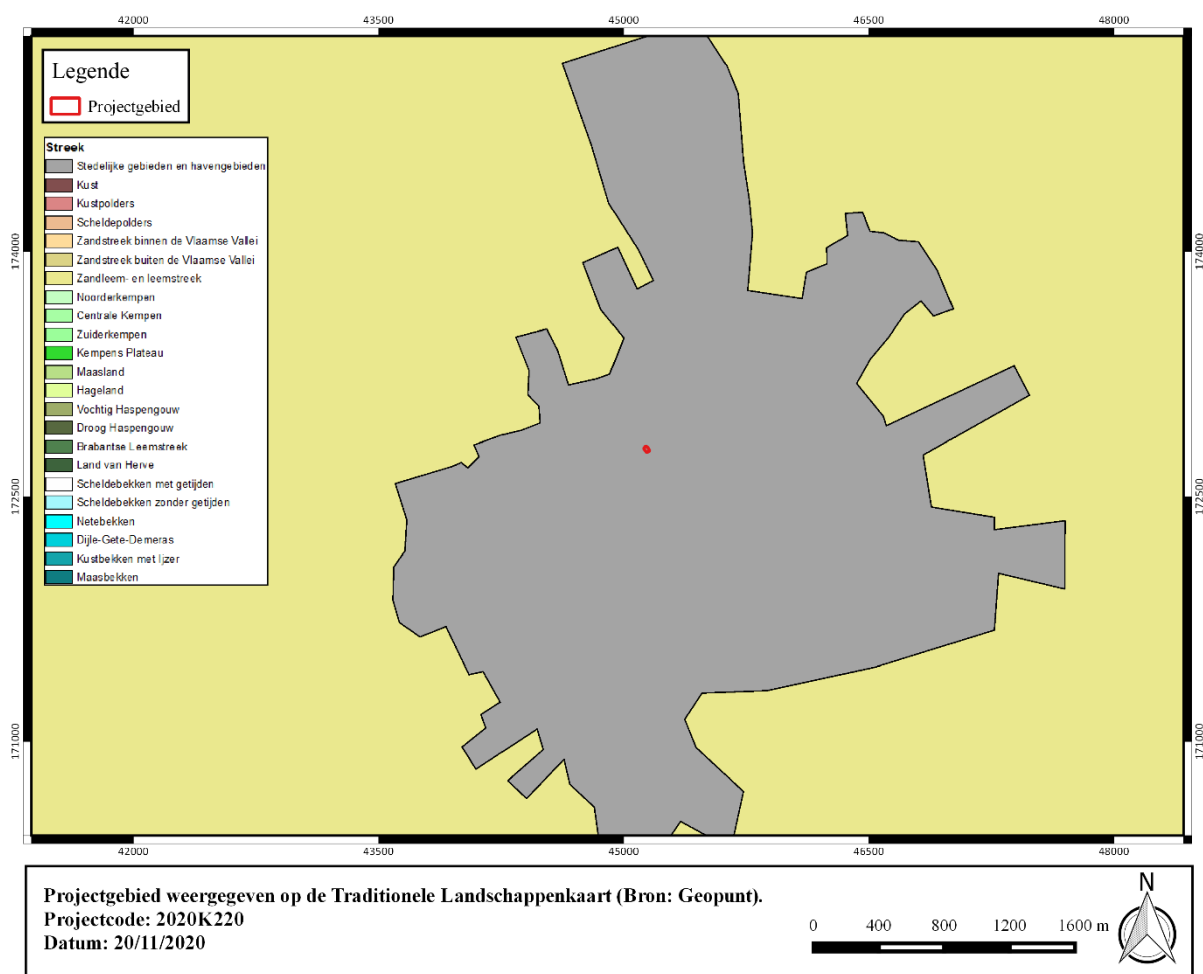
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

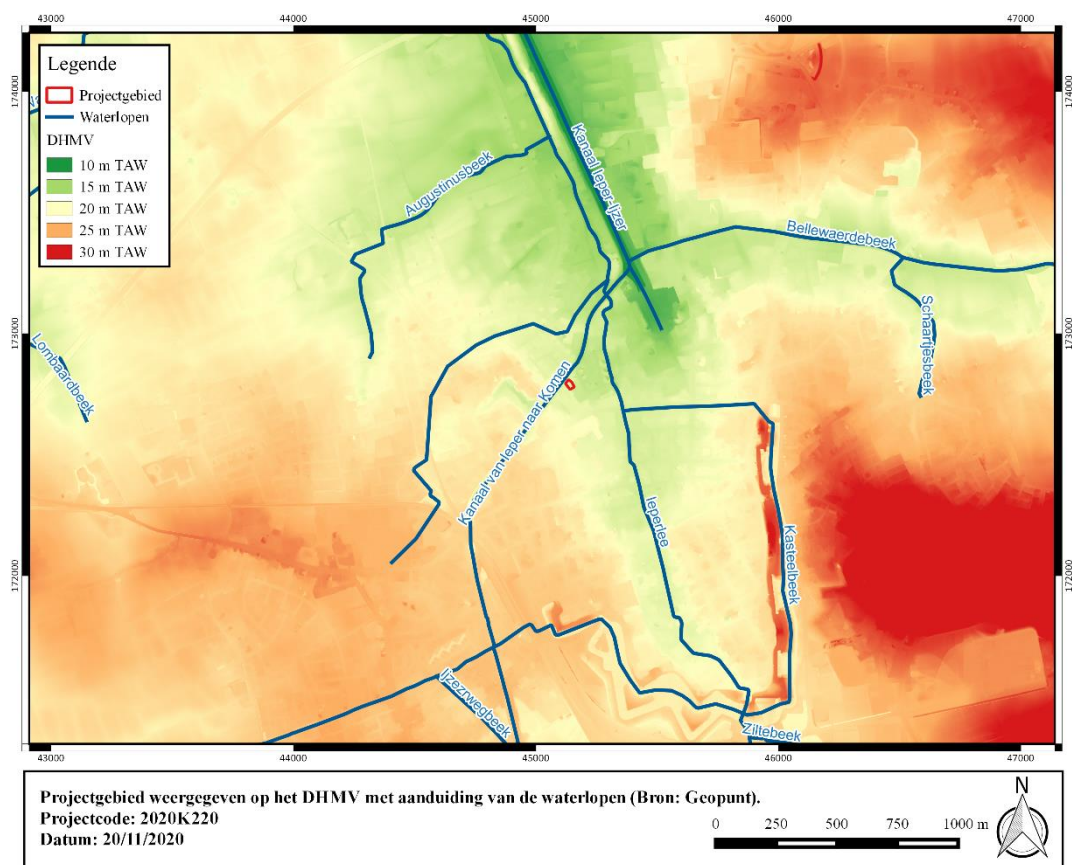
Ieper is gelegen ten noorden van de West-Vlaamse heuvels. Deze heuvelrij van de Vidaigneberg, Rodeberg, Scherpenberg en Monteborg-Kemmelberg vormt de natuurlijke waterscheidingslijn tussen het IJzerbekken in het noorden en het Leiebekken in het zuiden. Het landschap ten noorden van deze heuvelrij wordt gekenmerkt door steile hellingen met zuidwest-noordoost georiënteerde beekvalleien en een overgangszone naar het laagland van Poperinge en Ieper. Ten noordoosten van Ieper is duidelijk de vallei van de Bellewaerdebeek waar te nemen. Deze loopt in het westen uit in de brede vallei van de Ieperlee, thans het kanaal Ieper-IJzer.

Het plangebied is gelegen op het Weichseliaan terras van de Ieperlee, precies ten zuiden van het relatief recente Kanaal van Ieper naar Komen. Het microreliëf toont aan dat het plangebied gelegen is op een hoogte van ca. 17.7 – 18.5 m TAW. De zone langsheen het Kanaal is iets hoger gelegen. Mogelijk is bij het uitgraven van het kanaal een deel van de grond gedeponeed op het plangebied. Het terrein helt duidelijk af in zuidelijke richting.

Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het IJzerbekken met deelbekken Ieper-Ambacht.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

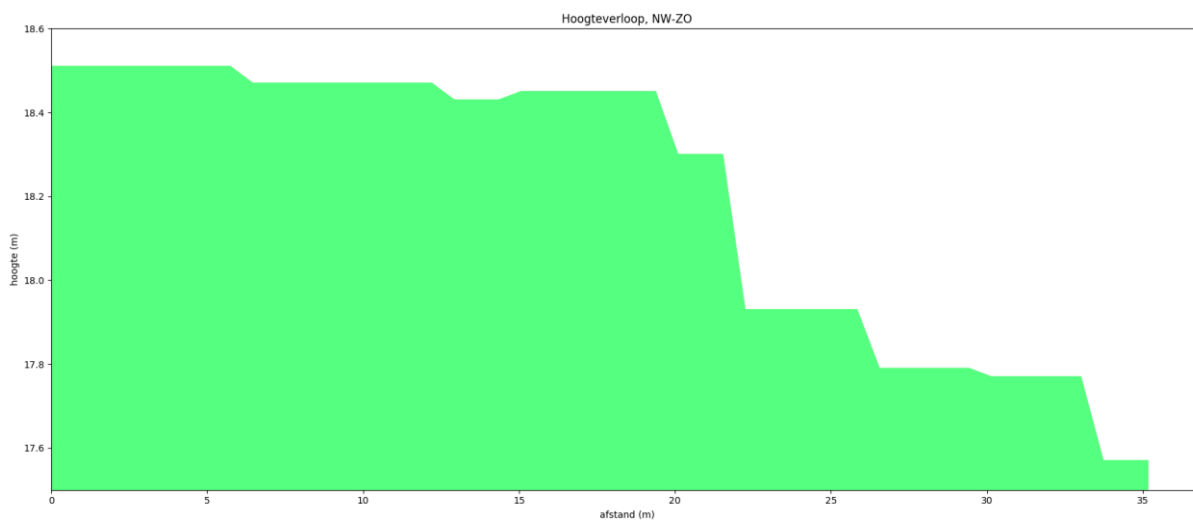

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

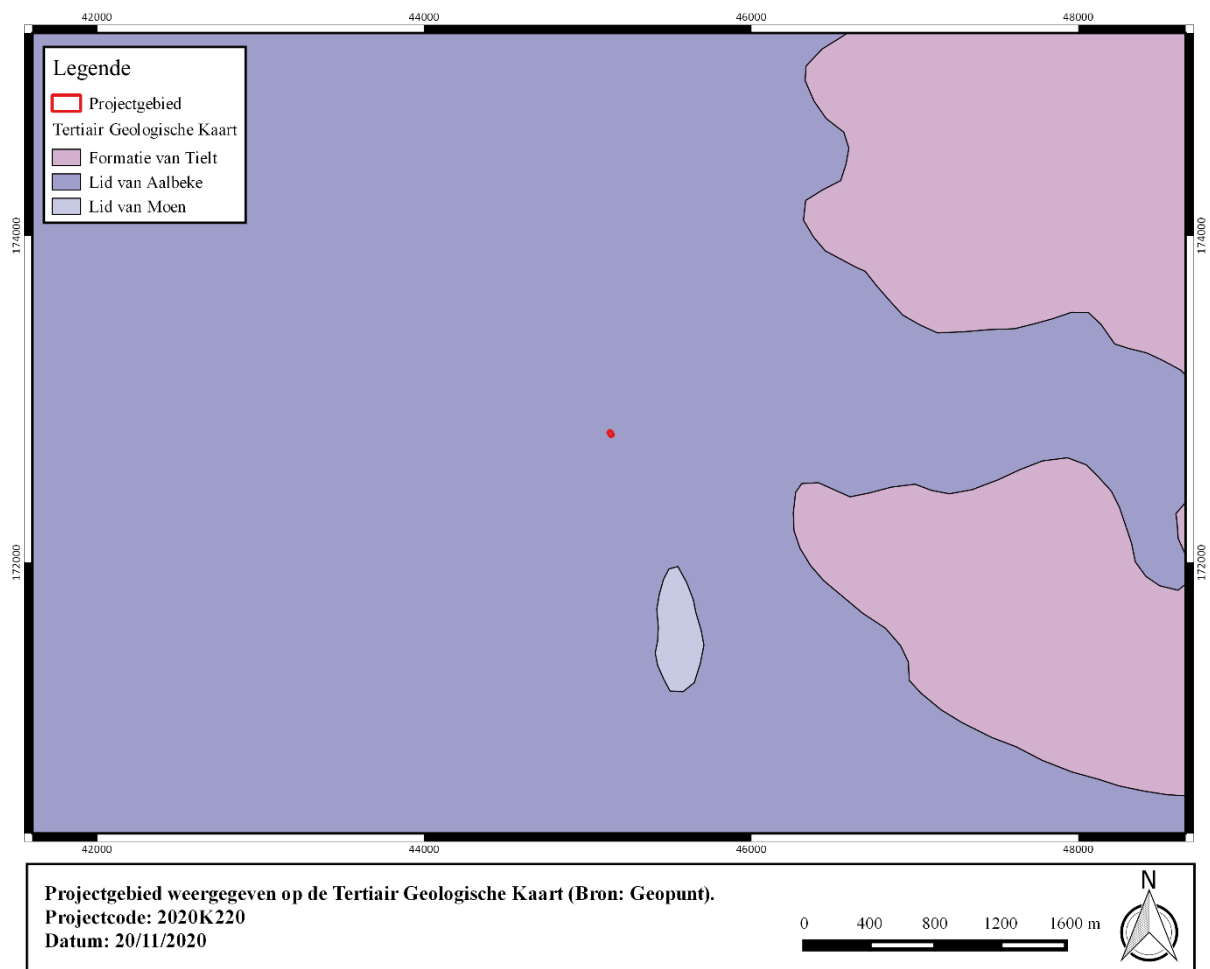

Figuur 9: Hoogteverloop, NW-ZO (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk)**. Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Aalbeke is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

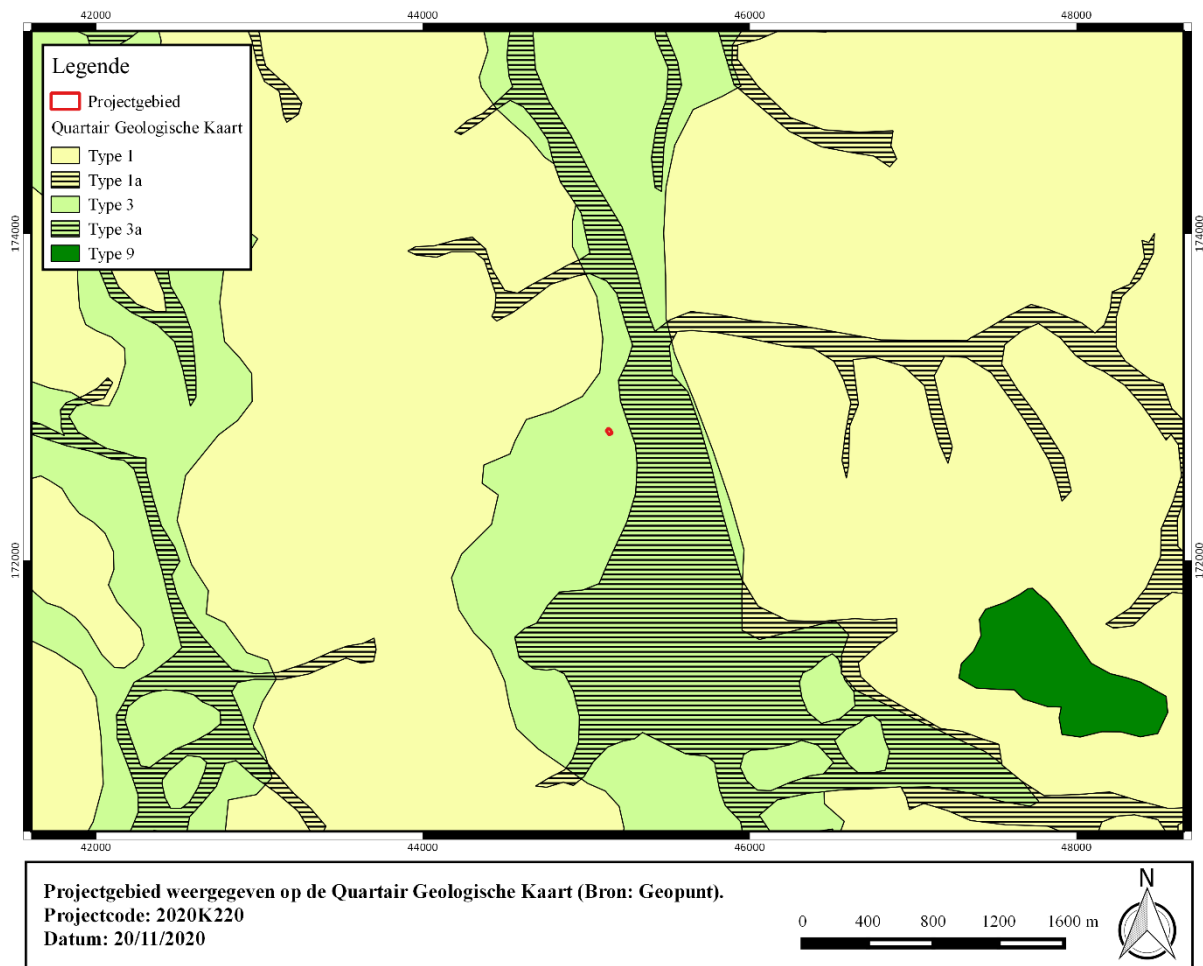

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

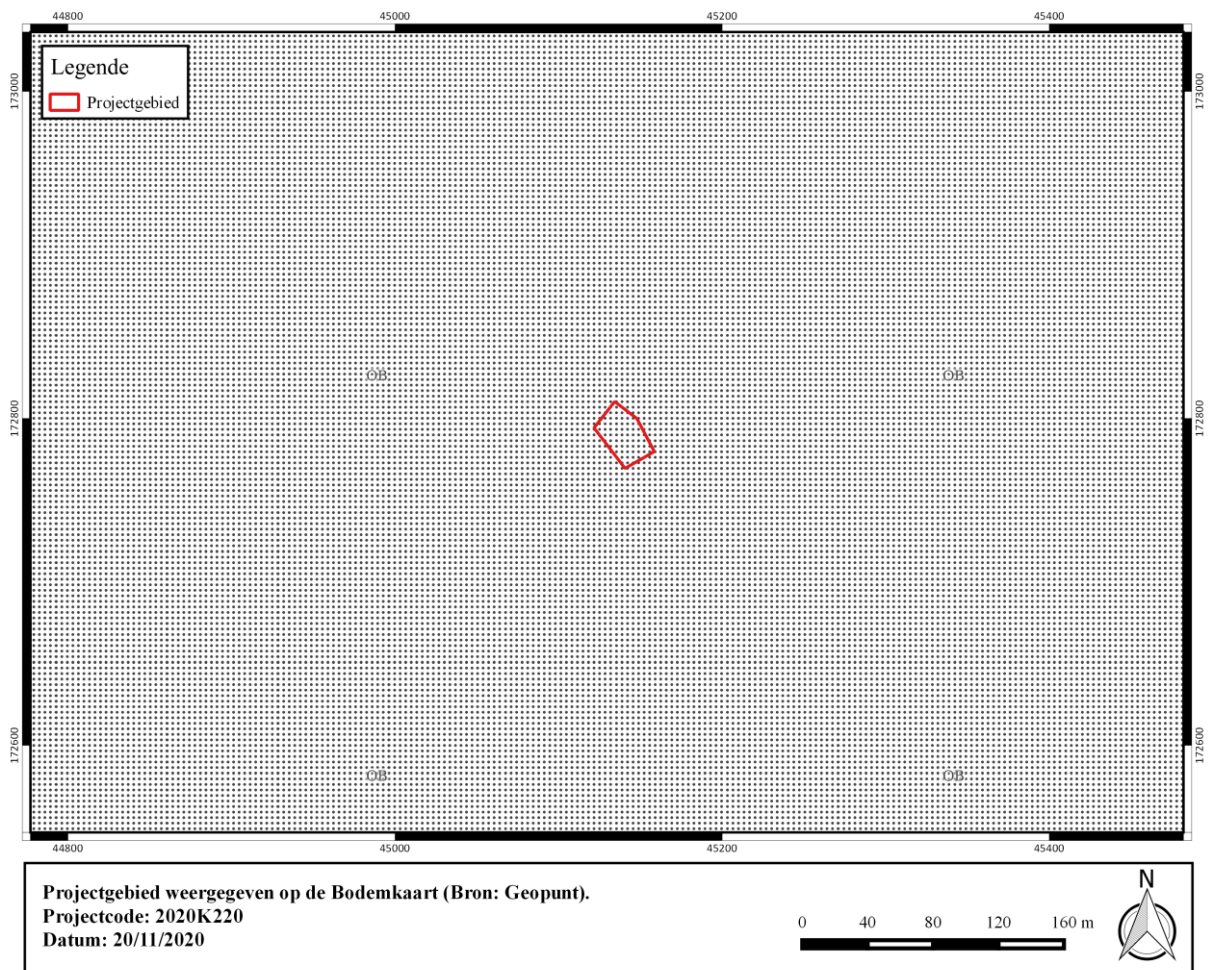
Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 3**. Dit type bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zandleem tot leem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen bevatten van het Quartair.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Op het terrein zijn geen archeologische waarden gekend. In de directe en ruime omgeving van het plangebied zijn wel enkele archeologische waarden vastgesteld. De Centraal Archeologische Inventaris wijst met verschillende cartografische indicatoren van laatmiddeleeuwse hoeves met walgracht op een grotendeels ruraal karakter van de omgeving na het opgeven van de ‘Uyterste Veste’.

Voor een terrein precies ten westen van het plangebied is in juli 2020 een archeologienota opgemaakt. De verwachting bestond uit sporen van de stadsversterkingen. De oppervlakte alsook de diepte van de bodemingrepen waren echter te beperkt om verder onderzoek te motiveren.³

Bij verschillende onderzoeken in de omgeving van het plangebied zijn sporen aangetroffen van de Ieperse stadsversterking. Bij een controle van werken in 2002 ca. 350 meter ten zuidwesten van het plangebied is een verdedigingslinie uit de 17^e eeuw gelokaliseerd bestaande uit een minstens 50 meter lange bakstenen muur, die aan stadzijde door een dichte rij van steunberen verstevigd is en een bruggenhoofd die onderdeel uitmaakt van het hoornwerk van Elverdinge. Ook bij een controle van werken ca. 200 meter ten westen zijn resten van het Hoornwerk van Elverdinge gelokaliseerd.

Ca. 550 meter ten noordoosten van het onderzoeksterrein werd in 2013 naar aanleiding van werkzaamheden een mechanische prospectie uitgevoerd door Ruben Willaert BVBA. Tijdens dit onderzoek, d.m.v. twee proefsleuven en een microtopografische opmeting werden de restanten van een vestingsmuur en twee baksteenoven aangetroffen. Deze werden in deze fase van het onderzoek gekoppeld aan de 17de-eeuwse stadsversterking. Daarna volgde een opgraving van het terrein o.l.v. De Gryse Janiek. Op basis van een koolstofdatering uitgevoerd op vegetatieresten uit het organisch pakket dat stratigrafisch net onder het zandleempakket voorkwam, kon uitgesloten worden dat er oudere middeleeuwse sporen op een dieper niveau zou kunnen voorkomen dan het steriele zandleempakket dat op verschillende locaties bij de aanleg van diepere profielen was aangetroffen. De vegetatieresten konden worden gedateerd in de periode 5840-5640 voor Christus. Of het middeleeuws niveau afwezig is of eerder niet bewaard, kon niet worden achterhaald. In totaal werden 4 muren aangetroffen, die met zekerheid als vestingsmuren te interpreteren zijn. Twee muren situeren zich in de zuidelijke zone, nabij het huidige onderzoeksterrein. (muur 1 en 4)

Muur 1 en 2 behoorden allicht tot de 17de-eeuwse Vaubanversterking. Muur 1 maakt in dit geval deel uit van het noordelijk front van het bastion rond de Neerstad. Muur 2 zou in dit verband te interpreteren zijn als de zuidelijk muur van een demi-lune, opgericht in 1680. Vermoedelijk werden tevens de oostelijke en westelijke hoek van de demi-lune aangesneden. Tussen Muur 1 en Muur 2 werd een brede vestingsgracht aangesneden, die in verbinding stond met het Ieperlee-kanaal.

Muur 3 en 4 vertonen eveneens een gelijkaardige bouw, en zijn allicht in eenzelfde fase te dateren. Deze muren hebben een jongere datering dan 1 en 2. Het is niet duidelijk of deze muren tot de Hollandse of de Oostenrijkse fase behoren. Het voorkomen van een parement in gele polderbaksteen lijkt in de richting van de Hollandse fase te wijzen. Indien deze muren effectief tot de Hollandse fase behoren zijn deze mogelijk in verband te brengen met de nieuwe lunette,

³ Van Laere, E. 2020. Archeologienota Verslag van Resultaten Ieper Plumerlaan 89, BAAC Vlaanderen.

In het noordelijk deel konden tevens twee uitzonderlijk goed bewaarde veldovens worden gelokaliseerd. Het aantal WO I-sporen was relatief beperkt. Op basis van WO I-luchtfoto's kan afgeleid worden dat er ter hoogte van de oostelijke grens wel degelijk loopgraven voorkwamen. Deze vertoonden een hoge borstwering wat impliceert dat de loopgraven mogelijk niet diep ingegraven waren en bijgevolg weinig tot geen archeologische sporen nalieten.⁴

Legende

- Projectgebied
- CAI-polygonen
- Archeologische indicator
- Archeologische vindplaats

Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschaling, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de CAI-polygonen (Bron: Geopunt).
 Projectcode: 2020K220
 Datum: 20/11/2020

I. Archeologische vindplaatsen

76122	Opgraving (1988); NK: 15 meter Late middeleeuwen: sluis - sluisconstructie waardoor het Ieperleed de stad verliet, opgebouwd uit zandsteen en baksteen – kleine aanlegkade - onderdeel (oostelijke hoek) van de Vauban-versterking (doorgang in een bastion van de nieuwe vestingsmuur opgenomen)
-------	---

23

	de muurkern bestaat uit rode baksteen, de binnenzijde van de hoek was als een kazemat ingericht Bron: Termote, J. 1990: Het stadsarcheologisch onderzoek te Ieper in 1988-1989, in Westvlaamse Archaeologica, 6, 3.
76555	Controle van werken (2002); NK: 250 meter 17de eeuw: verdedigingslinie - minstens 50m lange bakstenen muur, die aan de stadszijde door een dichte rij van steunberen verstevigd wordt en een bruggenhoofd. Onderdeel van het hoornwerk van Elverdinge. Bron: Dewilde, M. en F. Wyffels 2002: Vauban in Ieper en Menen, in Archaeologia Mediaevalis, 14-15-16/03/2002, p. 55-56.
155675	Opgraving (2006); NK: 150 meter Late middeleeuwen: hoek van een gracht van het hoornwerk (doorsnijdt andere laatmiddeleeuwse en postmiddeleeuwse sporen) - beschoeide gracht van een mestkuil - artisanale zone? (terrein is zwaar geremanieerd: grachten, greppels, grote en kleine kuilen, stortpakketten, brandsporen) veel lakenloodjes gevonden 17de eeuw: eerste gebouwsporen (huis van 7,3m op minstens 15,6m) – noordelijk weg ligt parallel aan het huis een gekasseide weg van 8m breed – riolering Onbepaald: menselijk skelet - ten zuiden van het huis: hoefijzervormige oven en een klein bijgebouwtje Bron: Dewilde, M. & Wyffels, F. 2007: Vauban in Ieper (W.Vl.), Archaeologia Mediaevalis 30, 56-58.
155676	Controle van werken (2006); NK: toponiem Nieuwe tijd: gracht - resten van de grachten van het hoornwerk van Elverdinge Bron: Dewilde, M. & Wyffels, F. 2007: Vauban in Ieper (W.Vl.), Archaeologia Mediaevalis 30, 56-58
214786	Opgraving (2014); NK: 15 meter Volle middeleeuwen: enkele greppels in functie van afwatering Late middeleeuwen: een aantal paalkuilen - structuur op bakstenen poeren, te dateren in de tweede helft van de 14e eeuw - tweetal ronde structuren uit baksteen met centraal een verbrande laag. Mogelijk te relateren aan de lakennijverheid - dik ophogingspakket met vondsten van de 13e tot de 15e eeuw 17e eeuw: militaire vestinggracht, mogelijk in verband te brengen met de Spaanse versterking aangelegd in de periode 1634-1640.

	Bron: Claus A., Vanoverbeke R. 2016: Archeologische opgraving Ieper-Polenlaan, BAAC Vlaanderen rapport 298, Gent.
218363	Mechanische prospectie (2017); NK: 15 m Late middeleeuwen: gracht met aardewerk, ophogingslagen. Nieuwste tijd: afvalkuilen. Bron: Apers T., Gallo M. 2017: NOTA Ieper Haiglaan 16. (prov. West-Vlaanderen). Verslag van resultaten. Proefputtenonderzoek. Rapport Monument Vandekerckhove, Ingelmunster.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

152644	Indicator cartografie; NK: 250 meter Late middeleeuwen: stadspoort
152647	Indicator cartografie; NK: 250 meter Late middeleeuwen: begijnhof
219478	Indicator cartografie; NK: 15 m 17de eeuw: drie halfmaanvormige verdedigingswerken die deel uit maken van de buitenste verdedigingsgordel rond de stad Ieper. Twee van deze structuren zijn de restanten van de vroegere bastions van de Vauban stadsomwalling.

Onbepaald

155674	Onbepaald (2006); Nieuwe tijd: bastion - resten van een bastion (twee parallelle muren met ertussen een aarden wal) en kazematten Bron: Dewilde, M. & Wyffels, F. 2007: Vauban in Ieper (W.Vl.), Archaeologia Mediaevalis 30, 56-58.
--------	--

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

In 1988-1989 voerde toenmalig stadsarcheoloog Johan Termote een systematisch historisch-geografisch en -topografisch onderzoek van de binnenstad Ieper uit. Gegevens uit historische, iconografische, bouwhistorische en geofysische onderzoeken werden samengebracht en aangevuld met microtopografische gegevens en boorgegevens. Dit onderzoek leverde heel wat nieuwe gegevens op m.b.t. de ruimtelijke ontwikkeling van de binnenstad.

Figuur 14: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium (Termote, 1990, fig.2).

De stad Ieper ontstond op de rechteroever van de rivier de Iepere, die ontspringt op de Lindenhoek ten zuiden van de Kemmelberg⁵. De vallei waarin de Iepere stroomde was aanvankelijk vrij nauw, maar ter hoogte van het Zaalhofplein en de huidige markt werd de vallei breder.⁶ Aan oostzijde van deze vallei kwam een vlakke zandleemrug voor; vermoedelijk moet de vroegste bewoning hier gesitueerd worden.

De oudste vermelding van de *Villa Yprensis* gaat terug tot 1066, maar er zijn aanwijzingen dat de nederzetting teruggaat op een Karolingische *fiscus*⁷. De kern van de *villa*, de *curtis*, lag in de bocht van de Iepere, nabij de kruising van de Elverdingestraat en de Lange- en Korte Meersstraat. De lokalisatie van de gracht rond de *curtis* en het aanpalende neerhof kon aan de hand van boringen vrij nauwkeurig bepaald worden. Vermoedelijk gaat de grafelijke motte, ten noorden van de markt, terug tot deze *curtis*.

⁵ CORNILLIE 1950, 19.

⁶ TERMOTE 1990, 68.

⁷ TERMOTE 1990, 68.

1. Curtis: centrum van de bedrijvigheid van de villa
2. Neerhof met de Sint-Maartenskerk
3. Sceuveldgracht
4. Semi-circulair domein, omgeven door een gracht
5. Semi-circulaire portus rond de Sint-Pieterskerk
6. Sint-Jacobskerk
7. Het Zaalhof
8. Neerhof van het Zaalhof
9. Grafelijke motte

Figuur 15: Ieper tijdens de 11e en 12e eeuw (MUS, 1998, fig. 2). Het plangebied situeert zich ten noorden van deze uitsnede, allicht ten oosten van de oorspronkelijke stroombedding van de Ieperlee.

In de tweede helft van de 11de eeuw bestaan twee duidelijke kernen: de grafelijke villa met als kern de motteversterking en de Sint-Maartenskerk en daarnaast de portus (handelsnederzetting) gesitueerd rond de Sint-Pieterskerk. De handelsnederzetting ontwikkelde zich in de loop van de 10de eeuw en is reeds in 1127 verdedigd door een gracht. O. Mus beschrijft de interne structuur van de portus, waarvan de oppervlakte ca. 7 ha bedroeg⁸. De handelsnederzetting was toegankelijk via 2 poorten: de Noordpoort (in de Rijselstraat ter hoogte van de Kliniek der Zwartzusters) en de Zuidpoort (in de Rijselstraat nabij de Beurzestraat). Ten westen van de Sint-Pieterskerk liep ter hoogte van de huidige Rijselsestraat, op de rand van de hoge zandleemrug, een noord-zuidverbinding die de handelsnederzetting in 2 zones verdeelde. In het westen situeerden zich de commerciële en de bestuurlijke elementen. Het gaat om het marktplein en quasi recht tegenover de kerk de molen, de kraan en het vleeshuis. Nabij de Ieperlee stonden de pakhuizen met een aanlegplaats voor kleine schepen aan het einde van de Tegelstraat.

De opgave van de grafelijke versterking ten voordele van het nieuwe handelscentrum leidt tot een conflict, dat uiteindelijk in het nadeel van de Sint-Pieters portus beslecht wordt⁹. Aan de westzijde van de Iepere, in de onmiddellijke nabijheid van de Sint-Pieters portus, wordt een nieuwe grafelijke versterking opgericht. Deze vormt de kern van het latere Zaalhof.

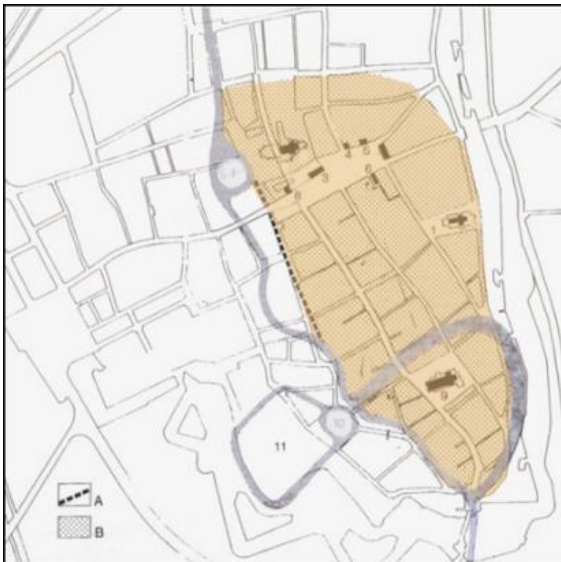
Tussen 1128 en 1324 breidt de stad Ieper zich sterk uit: de grote bloei van de lakenindustrie leidde tot een grote bevolkingsgroei. In een eerste fase wordt de ruimte tussen de oorspronkelijke grafelijke versterking en de Sint-Pieters portus opgevuld, m.a.w. de terreinen ten oosten van de Iepere.¹⁰ Belangrijkste assen zijn het Schipleet aangelegd in het eerste kwart van de 12de eeuw, de Rijselsestraat en de Meensestraat.

⁸ MUS 2010, 27-30.

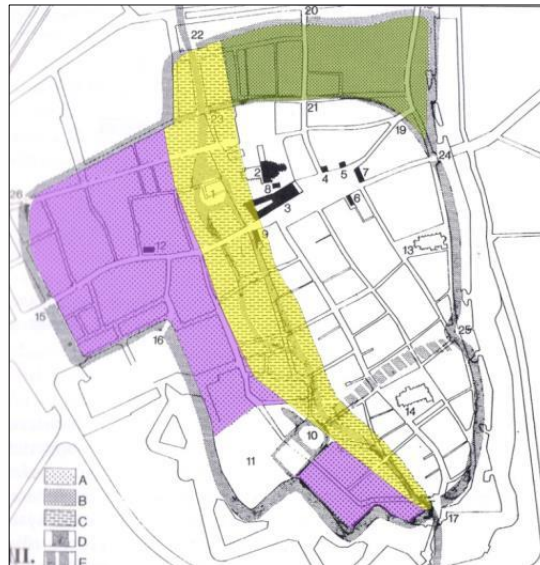
⁹ TERMOTE 1990, 68.

¹⁰ TERMOTE 1990, 68.

Figuur 17: Ieper tijdens het tweede kwart tot het einde van de 13de eeuw. Het projectgebied situeert zich ten noorden van deze kaartuitsnede (Termote, 1990, fig. 3-II)

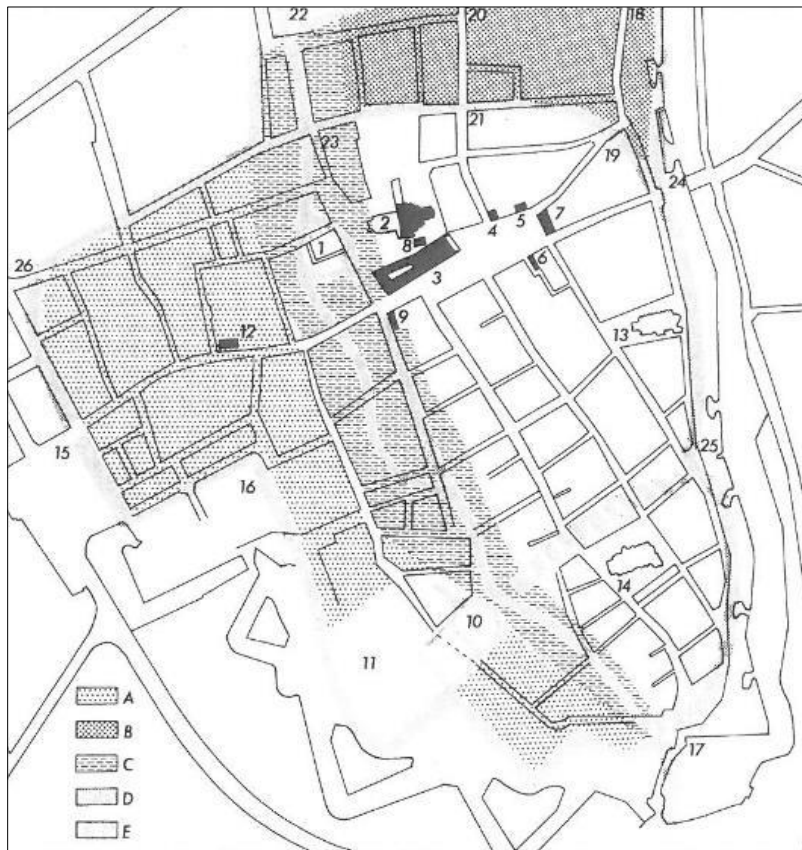
Figuur 18: Ieper tijdens de 13^e eeuw. Het projectgebied situeert zich ten noorden van deze kaartuitsnede (Termote, 1990, fig. 3-III)

In het eerste kwart van de 13de eeuw worden ook de arealen ten westen van de Iepere verkaveld en geleidelijk ingenomen¹¹. Het gaat om de terreinen ten noorden van de Boterstraat, ten noorden en ten zuiden van het Zaalhof (paars). In de eerste helft van de 13de eeuw wordt ook het alluvium van de Iepere bouwrijp gemaakt (geel). In de tweede helft van de 13de eeuw, vermoedelijk nog voor 1285, wordt ook het gebied ten noorden van de Surmont de Volsberghestraat en de H. Cartonstraat binnen de stadsverdediging opgenomen (groen)¹². De verdediging bestond in deze fase uit aarden wallen; enkel de stadspoorten waren opgebouwd uit (bak)steen¹³.

¹¹ TERMOTE 1990, 68.

¹² TERMOTE 1990, 68.

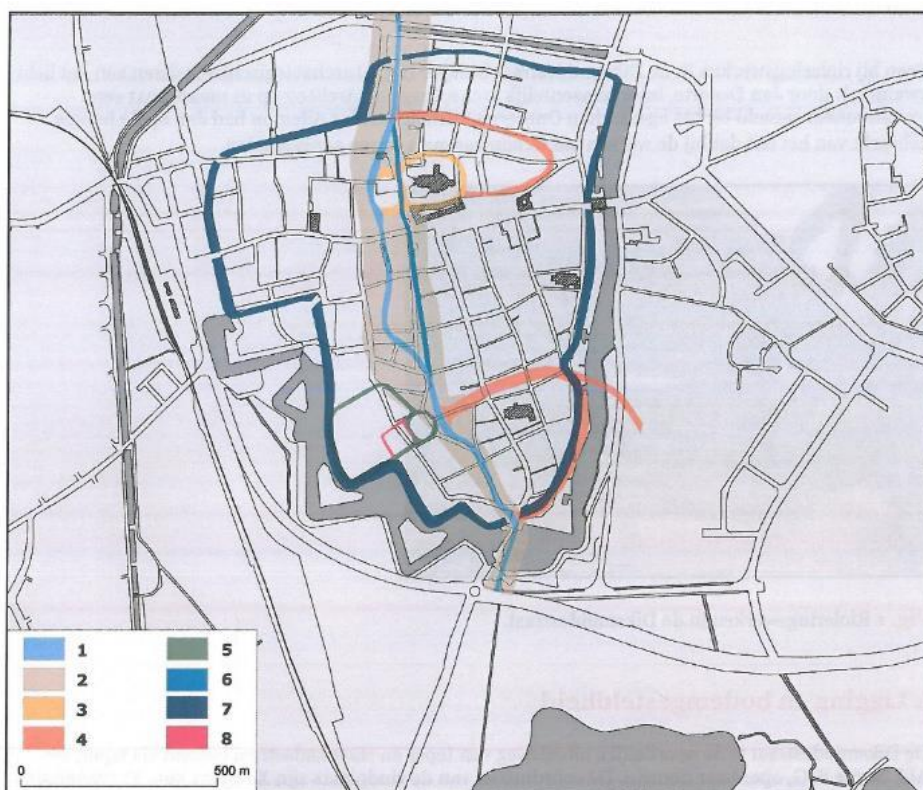
¹³ TERMOTE 1992, 221-224.

Figuur 16: Ieper in de 13e eeuw (Mus, 2010, 41).

- A. Stedelijk gebied, verkaveld en bewoond sinds het eerste kwart van de 13de eeuw
- B. Stedelijk gebied, verkaveld en bewoond sinds het tweede kwart van de 13de eeuw
- C. Bouwgrond gecreëerd door de ophoging van het terrein voor 1250
- D. Grachten gegraven tussen 1214 en 1300
- E. Opgehoogde grachten

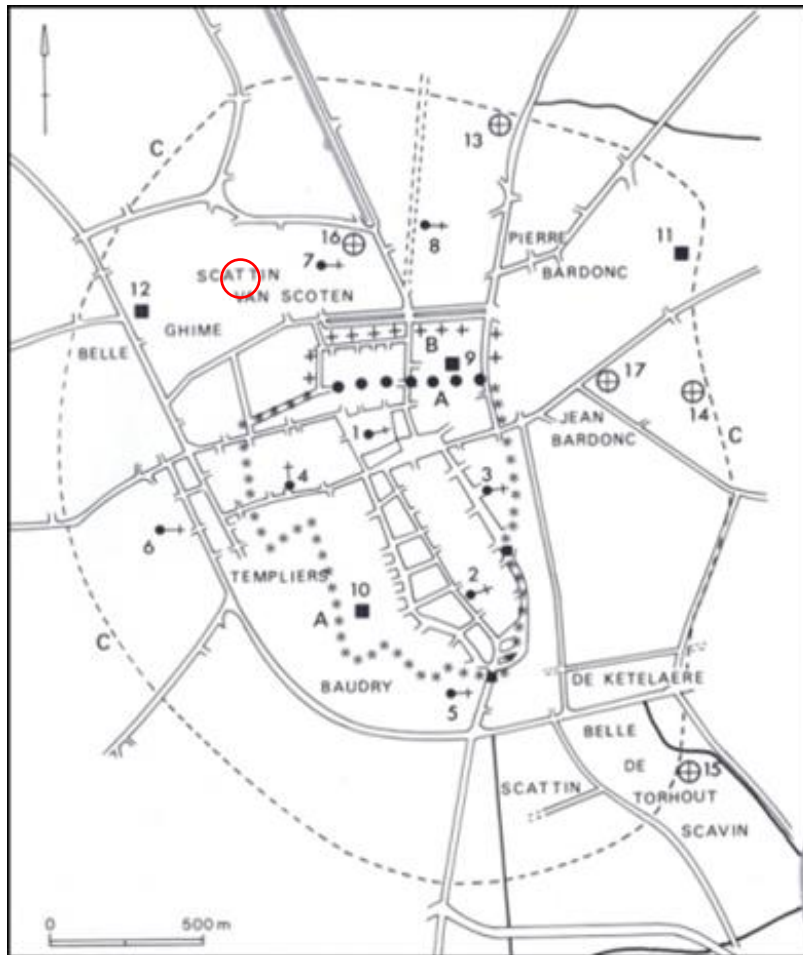

Figuur 17: De stadsontwikkeling van Ieper in de 11de-13de eeuw (DEWILDE 2015, 6). Legende: 1. Ieperlee; 2. Vallei van de Ieperlee, aangeplempt in 13A; 3. Sint-Maartensmotte en neerhof, 11B; 4. Omwalling van de Sint-Martinus en Sint-Pietersparochie (11de-12de eeuw). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern.

Ook M. Dewilde situeert het plangebied buiten de omwalling van de eerste helft van de 13de eeuw (DEWILDE 2015, 6). In het rapport dat opgemaakt werd n.a.v. de registratie van de Diksmuidepoort beschrijft M. Dewilde dat bij de omwalling van de stad in de eerste helft van de 13de eeuw (vanaf 1214) een groter areaal werd ingenomen¹⁴. De noordelijke uitbreiding moet volgens hem niet als een aparte fase, beëindigd voor 1285, beschouwd worden, maar als een brede omwallingsbeweging (1214-1267).

Het onderzoeksterrein situeert zich op basis van bovenstaande reconstructiekaarten buiten de historische stadskern van Ieper.

¹⁴ DEWILDE 2015.

Figuur 18: Ieper en buitenwijken tijdens de 13e eeuw (Mus, 1998, figuur 4).

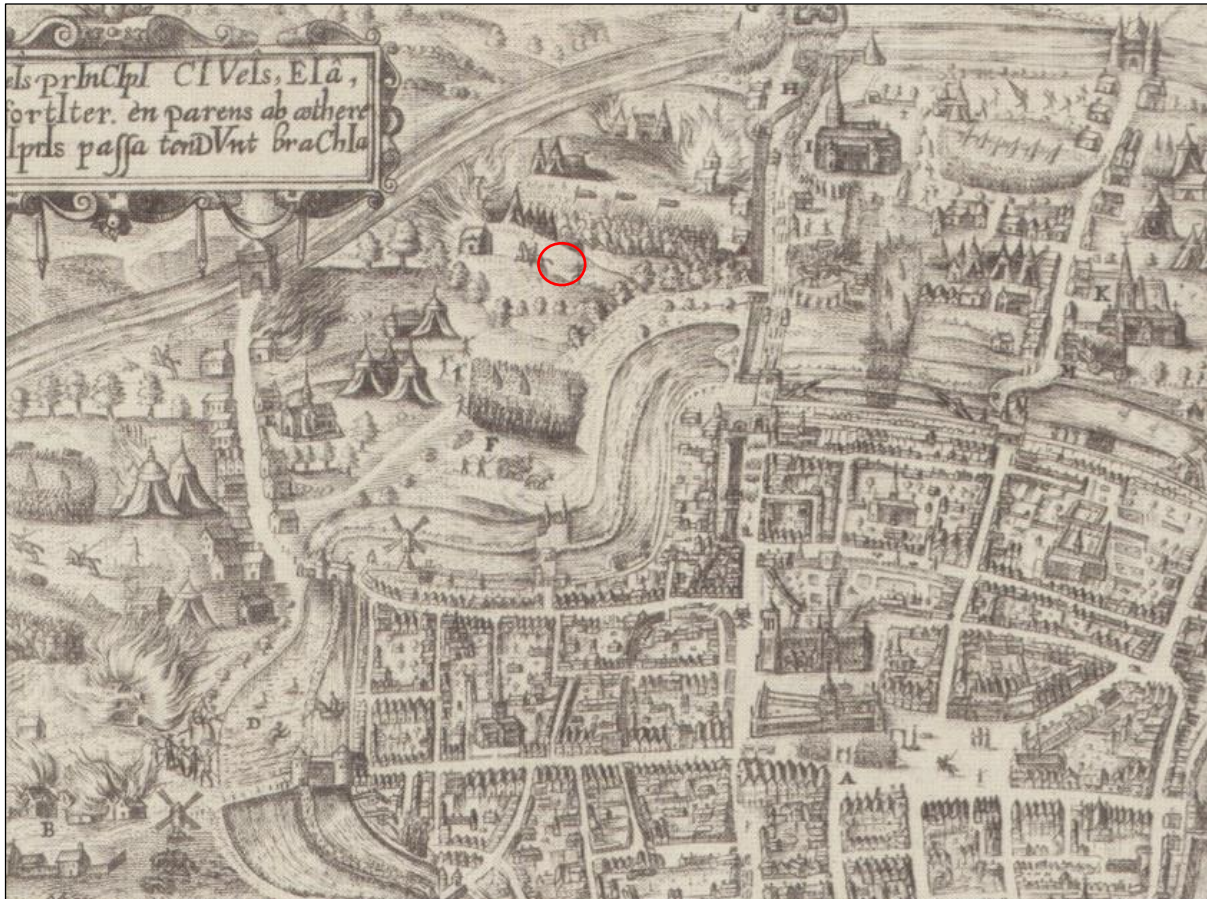
Het plangebied situeert zich voor 1383 ter hoogte van de zogenaamde buitenparochies van Ieper, meer bepaald binnen de parochie *Scattin van Scoten*. Zoals gesteld had Ieper zich tegen het einde van de 12e eeuw ontpopt als dé textielhoofdstad van Vlaanderen. Ook gedurende de 13e eeuw bleef die economische groei zich manifesteren in stadsuitbreiding, maar vanaf het midden van de eeuw vooral buiten het keurslijf van de omwalling, want de binnenstad bleek volgebouwd. Hierop ontstonden de buitenwijken met nieuwe parochiekerken. Er is binnen het plangebied dus een zekere verwachting naar bewoningssporen uit de volle middeleeuwen.

In 1383 vond het beleg van Ieper plaats, die een culminatiepunt vormde in een voor Ieper zeer gewelddadige 14^e eeuw. Deze belegering door de Engelsen en de Gentenaars (in het kader van de spanningen met Frankrijk) sloot een fase uit de Ieperse geschiedenis af. De schade aan de stad en de omgeving was enorm. De buitenwijken, die in 1303 nochtans met *uiterste vesten* waren omgeven, werden totaal verwoest. Omdat de heropbouw van deze wijken door de graaf van Vlaanderen, de Franse koning en het stedelijk patriciaat verboden werd, werden ca. 350 volders en ca. 800 wevers verplicht om zich binnen de stadsmuren te vestigen. Op die manier kon de productie van het laken efficiënter gecontroleerd worden en werd de productie van goedkoop laken onmogelijk gemaakt.

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op het plan van Guillaume Du Thielt is duidelijk te zien dat het plangebied zich ten noorden van de eerste stadsomwalling situeert. Deze oudste stadsgracht die dateert uit 1213-1214 werd gerealiseerd onder auspiciën van gravin Johanna van Constantinopel en Ferrand. Ze bestond uit een dubbele gracht met achterliggende aarden wal. Het terrein situeert zich binnen de zogenaamde buitenparochies van Ieper. Hoewel de kaart een indicatief karakter heeft is er gelet op deze ligging een verhoogde verwachting naar sporen van bewoning uit de volle middeleeuwen binnen de projectgrenzen. Bij het beleg van Ieper (1383) werden de buitenparochies met de grond gelijk gemaakt.

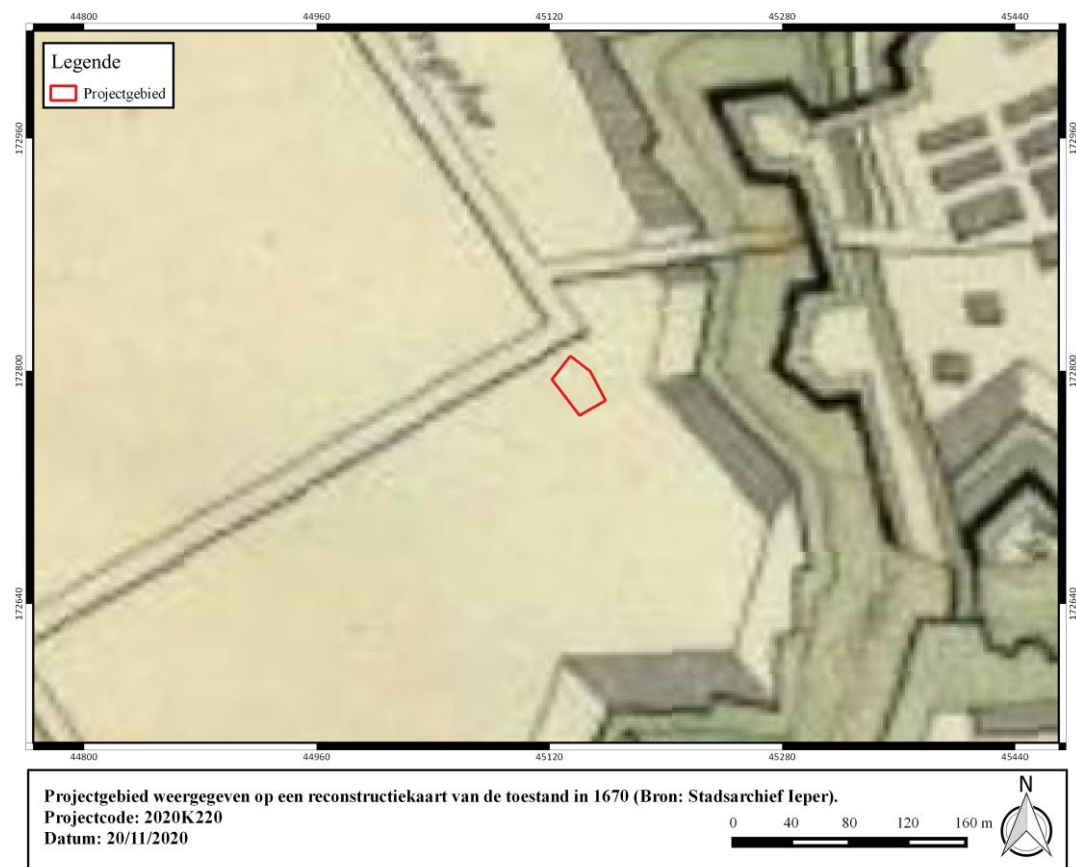
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op het plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Bron: Stadsarchief Ieper).

De Spanjaarden bouwden in 1578 een groot aantal ravelijnen buiten de stadsmuren en anno 1670 was de vesting Ieper al aanzienlijk uitgebouwd. Het plangebied situeert zich buiten de Spaanse versterking.

In 1678, tijdens één van zijn vele oorlogen, belegerde en veroverde Lodewijk XIV de stad. Meteen ging de Franse ingenieur, Sébastien Le Prestre de Vauban, aan het werk en ontwierp voor Ieper een vernieuwde versterking volgens het moderne gebastioneerde systeem.

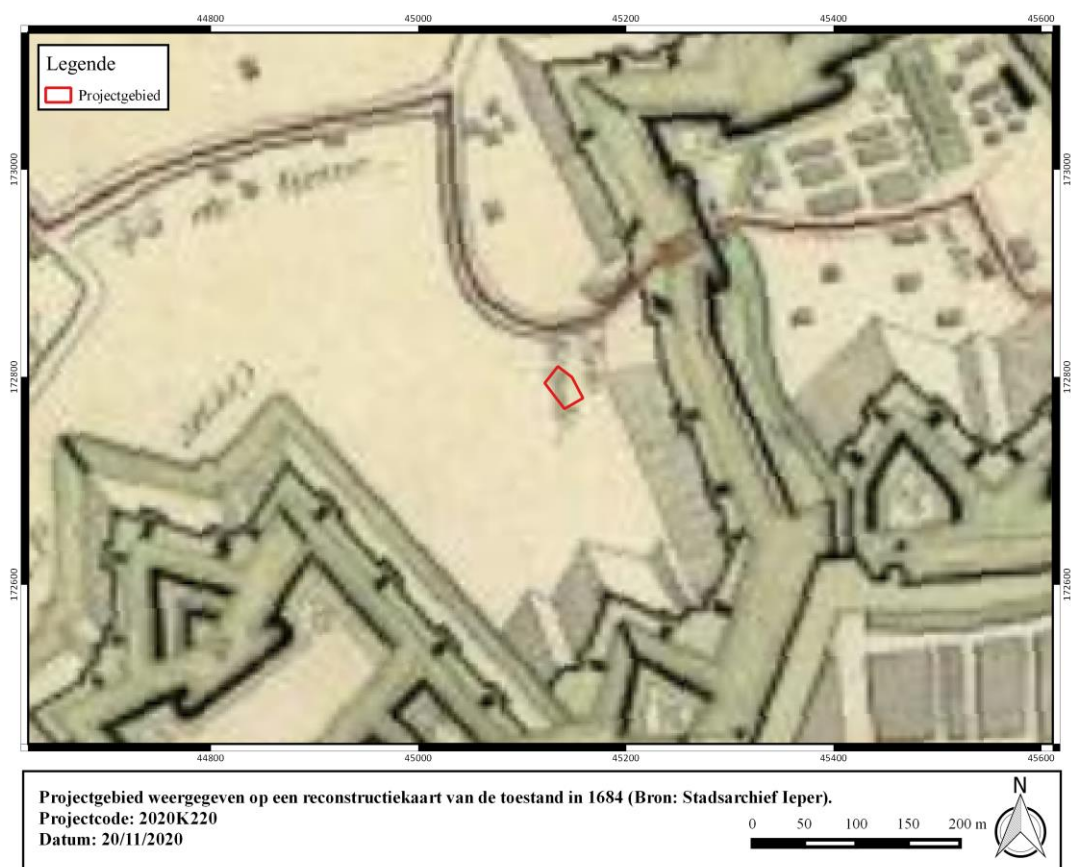
Om de stad Ieper te versterken werkte Vauban drie projecten uit, enkel de eerste twee werden uitgevoerd. Het eerste project behelsde het behoud van de bestaande, hoofdzakelijk Bourgondische omwalling zoals die door de Spanjaarden werd achtergelaten; Langs de buitenkant voorzag hij drie hoornwerken, twee contregardes en een ruim aantal lunetten. Rondom het geheel werd een bedekte weg met traversen en glacis aangelegd. In 1684 was het eerste project voltooid. Het plangebied situeert zich na de twee projecten van Vauban precies

buiten de stadsversterkingen. Vanzelfsprekend dient een foutenmarge in het historisch kaartmateriaal in acht genomen te worden.

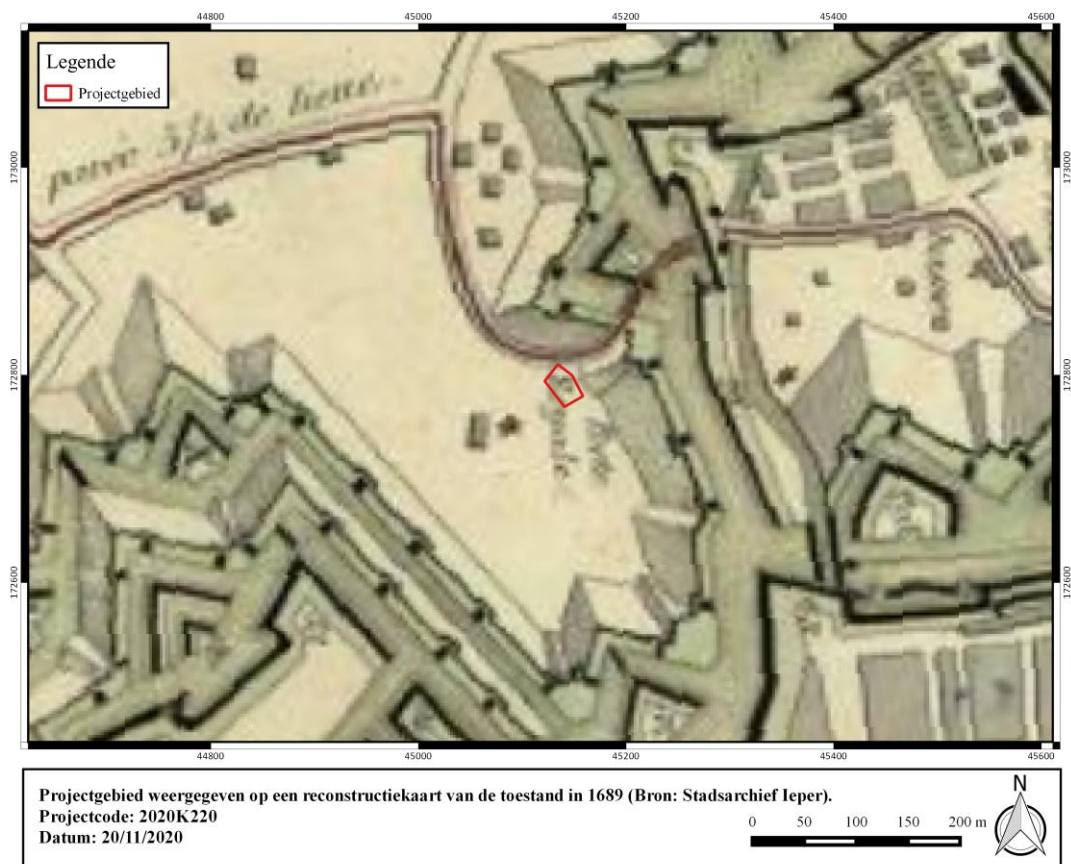

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).

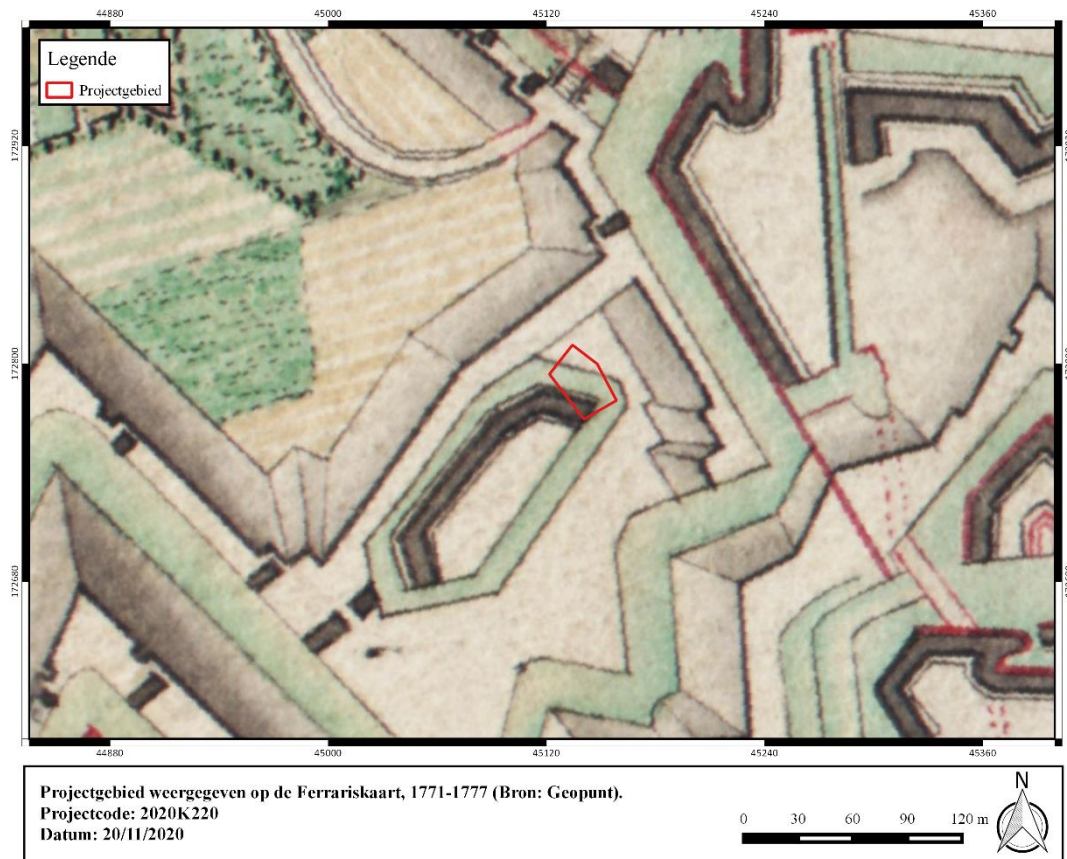

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684 (Bron: Stadsarchief Ieper).

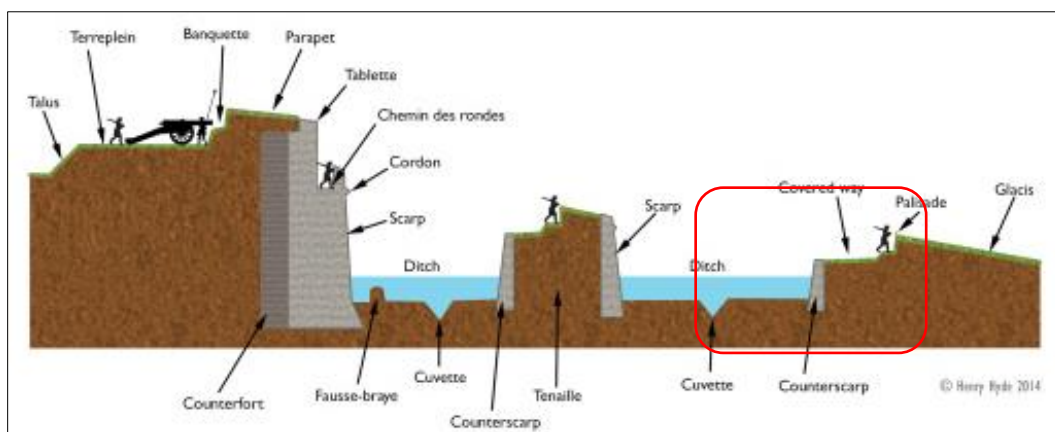

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1689 (Bron: Stadsarchief Ieper).

De Fransen bleven 34 jaar meester van de stad. In 1713, na lang onderhandelen, werd de stad Oostenrijks, maar met een speciaal statuut. Ieper maakte deel uit van de Barrièresteden die eventuele Franse agressies naar het noorden in toom moesten houden. Ieper behoorde bij de Oostenrijkse Nederlanden, het militaire gezag berustte bij de Nederlanders. Ook na de Franse bezetting ondergingen de Ieperse vestingen herhaaldelijk gedaantewisselingen. Opvallend is de toevoeging van een vooruitgeschoven versterkte positie tussen het hoornwerk ten noorden en ten westen van de stad. Door toevoeging van dit deel komt het plangebied ter hoogte van de stadsversterkingen te liggen. Meer specifiek valt het plangebied samen met een *contrescarpe*, een dekkingswal die niet door de saillant (uitstulping in een frontlijn, in dit geval de hoornwerken) wordt bedekt. Het plangebied snijdt en droge gracht, *contrescarpe*, bedekte weg en glacis aan.

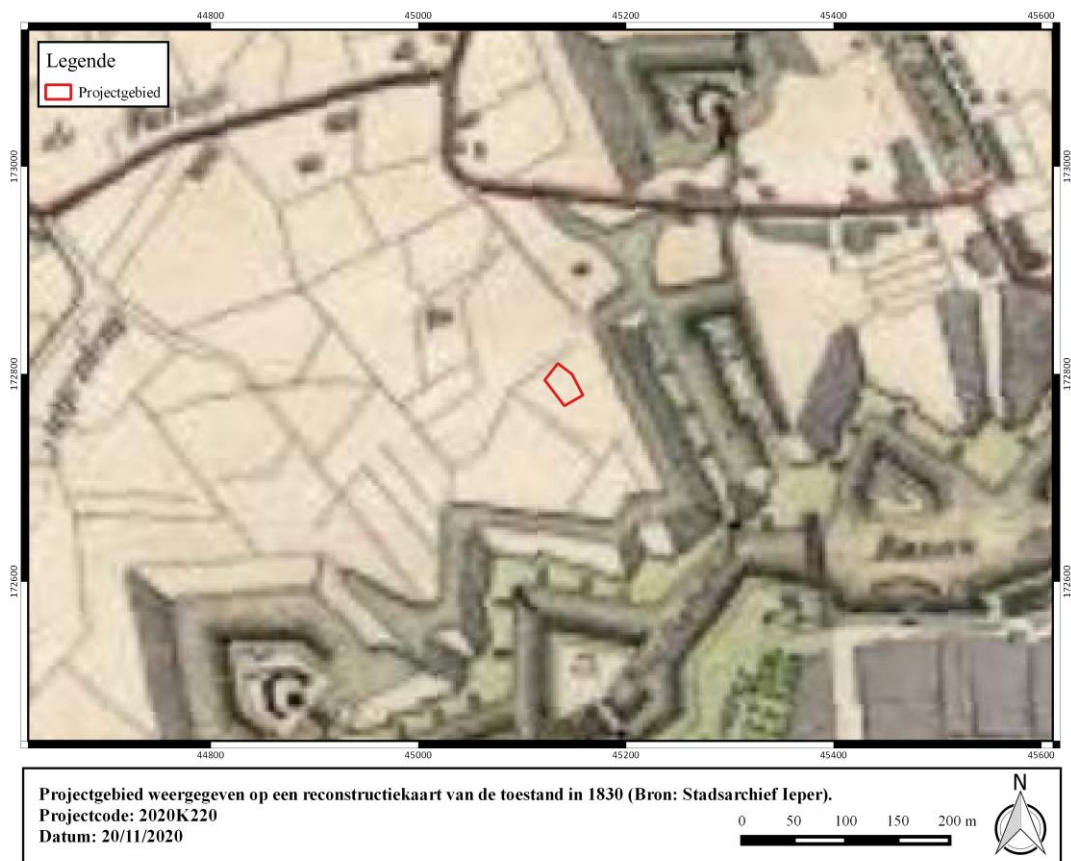
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

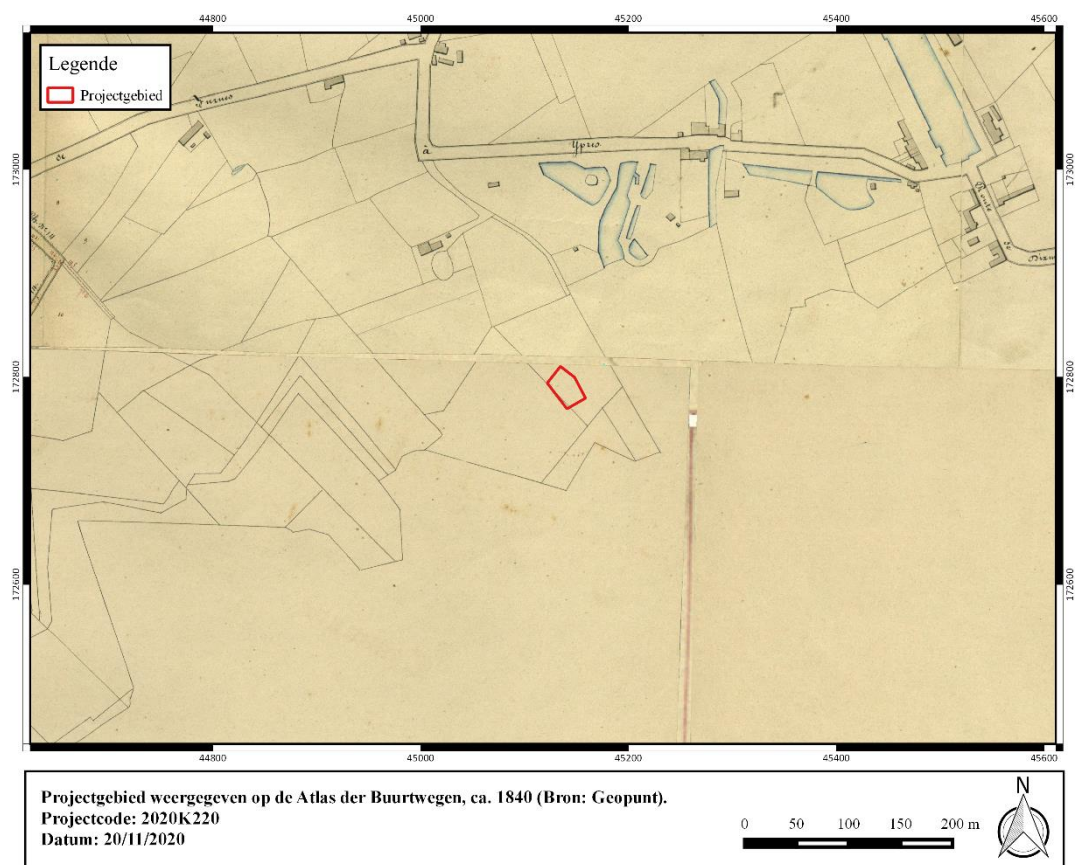
Figuur 24: Type dwarsprofiel van een Vauban – versterking (©Henry Hyde 2014).

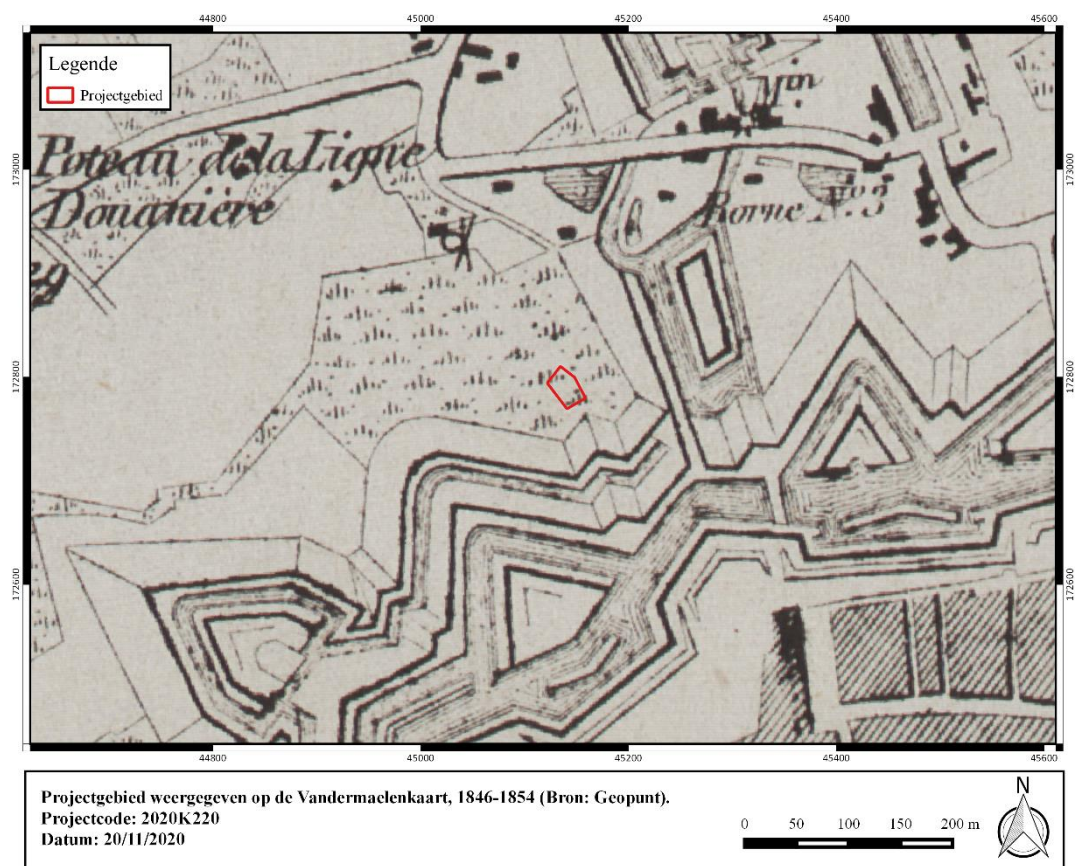
Omwille van de enorme kostprijs gaf Jozef II opdracht om de vesting te ontmantelen. Vanaf 1794 begon echter een nieuwe Franse overheersing die zou duren tot 1814. De nederlaag van Napoleon in Waterloo hertekende de kaart van Europa en Ieper werd na het verdrag van Wenen onderdeel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Onder het Hollandse bewind kreeg Ieper weer een strategische rol. De versterkingen werden grondig hersteld en vernieuwd. De Hollanders bouwden met gele bakstenen, terwijl Vauban indertijd de lokale, roodbakkende klei gebruikte. Tot 1830 werd doorgewerkt om de vesting Ieper te herstellen. Op het plan van 1830 is de toestand waar te nemen van de periode van de Hollandse versterking. Zowel het plan van de toestand van 1830 als de Atlas der Buurtwegen tonen aan dat het plangebied zich integraal buiten de Hollandse versterkingen situeert. Binnen de projectgrenzen is geen bebouwing afgebeeld. Op de Vandermaelenkaart is de zone van het plangebied aangeduid als grasgebied.

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op een plan van de toestand van 1830 (Bron: Stadsarchief Ieper).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

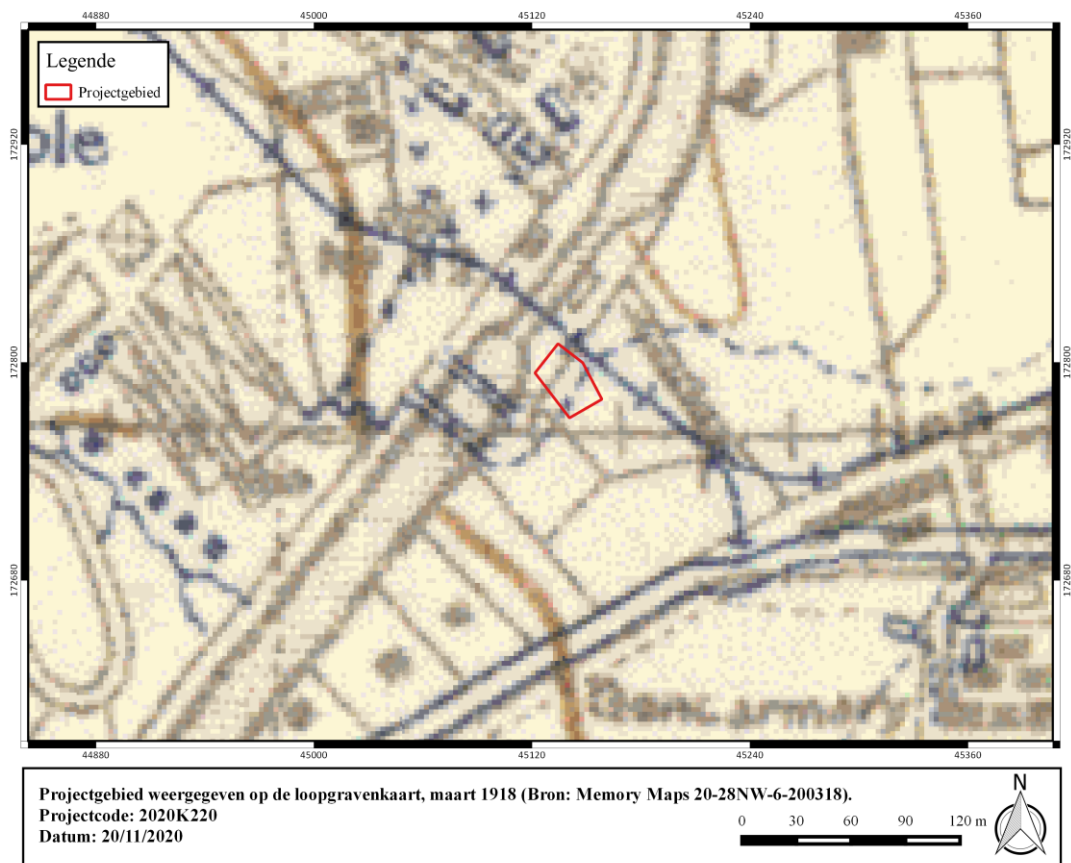

Figuur 27: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Gedurende de Eerste Wereldoorlog kent de stad Ieper nagenoeg een totale verwoesting, hoewel ze buiten de frontlijn lag. Ter hoogte van Ieper vormde de noord-zuid-frontlijn een deels om de stad lopende oostelijke bocht, de zogenaamde 'Ypres Salient'. Dit gebied vormde samen met de IJzer het kernstuk van de stellingoorlog. Ieper werd als belangrijk knooppunt van het door de geallieerden ingenomen hinterland het doelwit van groots opgezette Duitse aanvallen. Na de Lenteoffensieven in 1918 schoof het front gevaarlijk op richting Ieper en werd de WO I-infrastructuur rondom de stadskern gevoelig uitgebreid.

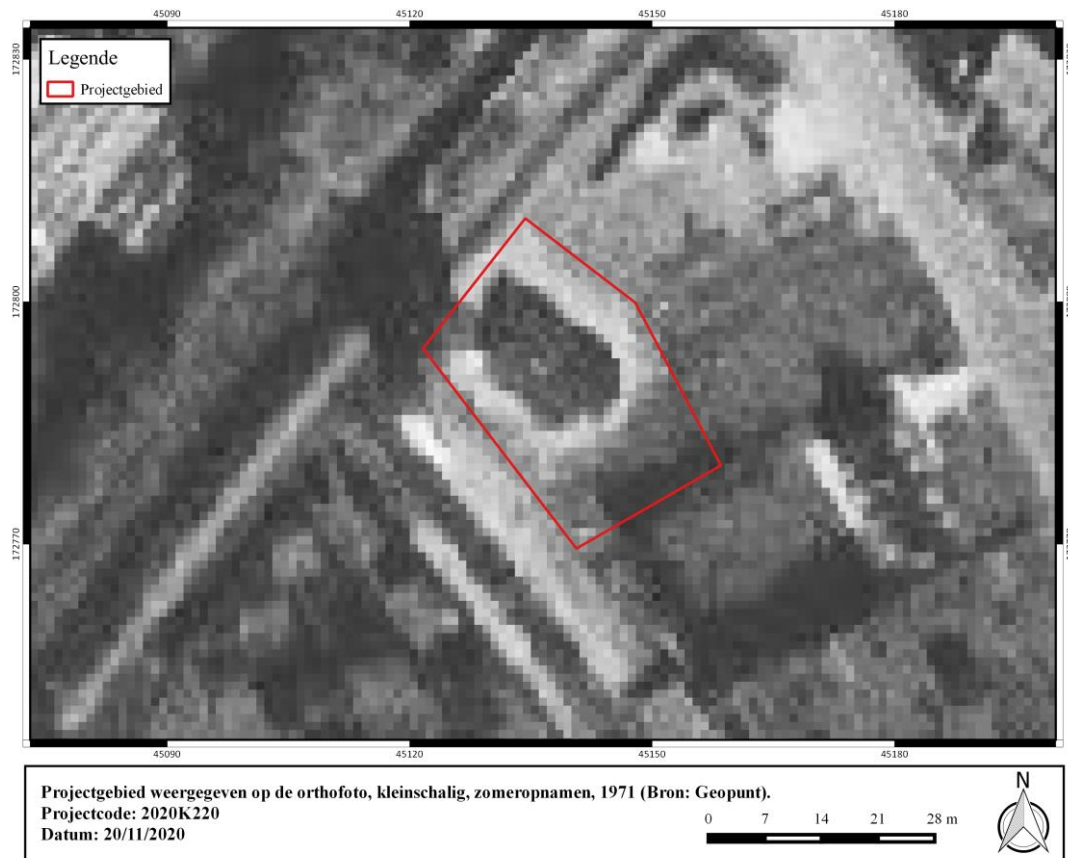
De loopgravenkaart van maart 1918 geeft een smalspoor weer ten oosten van het plangebied. Binnen de projectgrenzen is een militaire voetweg weergegeven die loopt richting een brug over het Kanaal Ieper-Komen. Precies ten noorden van het plangebied is het verloop van het Kanaal Ieper-Komen waar te nemen. Het was een gepland kanaal die een verbinding moest vormen tussen de IJzer (via de Ieperlee in Ieper) en de Leie in Komen. In 1863 werd hiervoor de eerste spadesteek gegeven maar het kanaal is uiteindelijk nooit volledig gerealiseerd. Het kanaal werd uiteindelijk ook de Oude Vaart genoemd. De impact van de graafwerken voor het kanaal op het bodemarchief binnen de projectgrenzen is op heden ongekend.

Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, maart 1918 (Bron: Memory Maps 20-28NW-6-200318).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een zekere evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de oudste luchtopname is het bestaande gebouw (oppervlakte ca. 174 m²) waar te nemen. Het bestaande gebouw bestaat uit één bouwlaag met zadeldak. Op de orthofoto van 1979-1990, 2000-2003 en 2008-2011 is ten oosten van het gebouw verharding waar te nemen. In het zuidoostelijk deel van het plangebied situeert zich een klein bijgebouw. Het zuidelijk terreindeel lijkt in gebruik als moestuin. Op de luchtopname van 2015 is de (moes)tuinzone in het zuiden niet langer aanwezig, de verharding in het oostelijk terreindeel lijkt deels overgroeid. In de navolgende jaren evolueert de zone rondom het plangebied tot een braakliggende graszone.

Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 31: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 32: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 33: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).

Figuur 34: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de sloop van een bestaande woning, inclusief funderingen, aan de Vanderghotelaan te Ieper. Het projectgebied is ca. 788 m² groot en wordt ingenomen door een woning met een oppervlakte van 174 m² groot. Na de sloop van de bestaande woning wordt de vrijgekomen zone genivelleerd en ingezaaid. Op het overige terreindeel vinden geen ingrepen plaats.

Ieper is gelegen in de zandleemstreek, en is ontstaan langs de vallei van de Ieperlee. Het onderzoeksgebied bevindt zich op het oude terras langs de rivier. Ten noordwesten grenst het terrein aan het oude kanaal richting Komen waarvan het ooit de bedoeling was de IJzer met de Leie te verbinden. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen die rusten op fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan. Vanwege de ligging binnen verstedelijkt gebied geeft de bodemkaart geen informatie weer ter hoogte van het projectgebied. Het sediment bestaat naar alle waarschijnlijkheid uit zandleem.

Cartografische bronnen situeren het onderzoeksgebied ten noordwesten van de historische kern van Ieper maar binnen de 'Ueterste Veste' die werd opgegeven na het beleg van Ieper in 1383 door de Engelsen en Gentenaars. Doorheen de eeuwen worden rond de stad nieuwe versterkingen opgetrokken. Het terrein bevindt zich buiten de 17e-eeuwse versterkingen. Op de 18e-eeuwse Ferrarriskaart is te zien dat ter hoogte van het onderzoeksgebied een contregarde is aangelegd, een vooruitgeschoven positie die dekking moet bieden voor rechtstreeks vuur tegen een bastion of ravelijn. Ook tijdens de 19e eeuw worden de versterking ten dele ontmanteld en heraangelegd. Op de 19e-eeuwse kaarten is te zien dat het onderzoeksgebied samenvalt met het glacis ten noorden van de vestingen en omwalling. Tijdens de Eerste Wereldoorlog komt de frontlinie ten oosten van de stad te liggen. Ieper vormt daarbij het steunpunt van de Britse verdediging. Gedurende het conflict wordt de stad herschapen tot een puinhoop. Op loopgravenkaarten is ter hoogte van het onderzoeksgebied een voetweg richting de brug over het kanaal weergegeven. Net ten oosten is een smalspoor aangeduid. Op het oudste luchtbeeld is de huidige toestand reeds grotendeels herkenbaar. In de zuidoostelijke hoek van het terrein is nog een tuinhuis zichtbaar op het luchtbeeld van 2008-2011. Op de opname van 2015 is dit niet langer te zien.

Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn geen archeologische vindplaatsen of indicatoren gekend. Onderzoek in de nabije omgeving bracht vooral resten van de 17e-eeuwse versterkingen aan het licht. Ook de cartografische indicatoren die werden opgenomen in de CAI betreffen hoofdzakelijk delen van de Ieperse stadsversterkingen. Waarnemingen en onderzoek in de ruime omgeving van Ieper wijzen op bewoning en begraving in de metaaltijden en Romeinse periode, evenals de inrichting van militaire infrastructuur tijdens WOI.

Concreet is er ter hoogte van het onderzoeksgebied een beperkte verwachting inzake de aanwezigheid van archeologisch erfgoed. De realisatie van de verschillende elementen van de stadsversterkingen doorheen de eeuwen zal ongetwijfeld reeds een impact hebben gehad op eventueel aanwezig erfgoed. Daarnaast dient rekening gehouden te worden met de zeer beperkte oppervlakte van het plangebied.

2 Bibliografie

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020

AGIV

CORNILLIE J., *Ieper door de eeuwen heen*, Ieper, 1950.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Memory Maps

MUS O. 1998, *L'évolution de la ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400*, in: DEWILDE M., ERVYNCK A. & WIELEMANS A. (eds.), *Ypres and the Medieval Cloth Industry in Flanders. Archaeological and Historical Contributions*, 43-56.

Stadsarchief Ieper

TERMOTE J. 1990, Het stadsarcheologisch onderzoek te Ieper in 1988-1989, in: *Westvlaamse archaeologica*, jg. 6, afl. 3, pp. 65-78.

VAN LAERE, E. 2020. Archeologienota Verslag van Resultaten Ieper Plumerlaan 89, BAAC Vlaanderen.

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

